

Franolić, Branko. Paolino di San Bartolomeo, pioniere dell'indologia nell'Europa di fine Settecento / con Appendice e Bibliografie a cura di Luca Leoni. Velletri : [Edizioni Blitri sas Velletri], 2005. 56 str.

Pri spomenu imena Branka Franolića, prva asocijacija koja se budi kod knjižničara, zasigurno je bibliografija – lingvistika – slavistika – kroatistika. Pozamašan popis njegovih knjiga, rasprava, prikaza i članaka razasutih po mnogim uglednim časopisima (*Lingua, Lingvistika, Die Welt der Slaven, La Revue des Langues Vivantes, Slavic and East European Journal, British-Croatian Review* ...) ¹ oslikava čovjeka kojega rad ne iscrpljuje nego krijepi, a domovina trajno nadahnjuje. Predan prikazivanju istine, ima jednostavan stil izlaganja koji ipak ne ide na uštrb znanstvene dubine, izvori su mu provjereni, navodi točni.

Budući da je, živeći i radeći u Londonu, desetljećima pretraživao blaga British Library, iz njegovoga smo pera dobili zanimljive bibliografije: *A bibliography of Croatian dictionaries* (Paris, 1985.), *Croatian glagolitic printed texts* (Zagreb, 1994.), *Books on Croatia and Croatians* (Zagreb, 1996.), *Works of Croatian latinists* (Zagreb, 1997). No, osim pribiranja i predstavljanja građe od nacionalnoga interesa te jezičnih rasprava, nerijetko se bavio prikazivanjem osobito istaknutih pojedinaca (pariški studenti Hrvati XIV.-XVI. stoljeća, nosioci slobodarskih ideja, diplomati Zrinski i Frankopani), pisaca izbjeglica u Parizu (Matoš, Večerina, Ujević), znanstvenika (Bošković in Great Britain). ² Stoga i ne začuđuje da je predmet njegova zanimanja i istraživanja bio i Filip Vezdin, bosonogi karmelićanin, redovničkim imenom Paolino di San Bartolomeo, europski indolog hrvatskoga porijekla, rođen prije 260 godina u Comovu (Hofu) u Gradišću u blizini kojega je bio karmelićanski eremitaž "Svete Ane u Pustinji" gdje je upoznao Red Bosonogih karmelićana i oduševio se njihovim načinom života, a umro prije 202 godine u Rimu. 1774. pošao je u misije u Malabar (danas Kerala) i ostao 13 godina, postao je čak i generalni vikar. U Rim se vraća 1789. Sedam godina bio je profesor istočnjačkih jezika. Zbog pritiska francuskih vlasti odlazi u Beč, a 1800. vratio se u Italiju gdje je ostao do smrti. Uz materinji hrvatski, govorio je još desetak europskih jezika: latinski, grčki, hebrejski, njemački, mađarski, talijanski, španjolski, francuski, portugalski i engleski, a kao misionar Indije ovladao je i sanskritom kao i tadašnjim indijskim dijalektima. Kroz nekoliko godina pisao je dnevnik ³ koji bismo možda mogli usporediti s Krčelićevim *Annuaire*, a koji mu je služio kao podloga za njegovo najpopularnije djelo *Viaggio alle Indie Orientali* (Put u Istočne

¹ O znanstvenim radovima Branka Franolića još prije 33 godine pisao je Vinko Grubišić. Vidi: Hrvatska revija 26(1976), 2-3.

² *Journal of croatian studies : annual review of the Croatian Academy of America, inc.*, XLI-II(2002), 98-114.

³ Rukopis se čuva u nacionalnoj knjižnici Vittorio Emanuele u Rimu, a ulomke je preveo i objavio Nikica Talan. Vidi: "Portugalski dnevnik" gradišćanskoga Hrvata – "indologa" Ivana Filipa Vesdina : (1748.-1806.) : (I.-II.) / Nikica Talan. // Marulić : hrvatska književna revija / [glavni i odgovorni urednik Radovan Grgec], 39(2006), 3, 461-477 ; 39(2006), 4, 665-686.

Indije).⁴ No zasigurno je najznačajniji njegov doprinos znanosti kroz sustavno i neumorno bavljenje indijskom gramatikom. Još za boravka u Indiji, 1784. napisao je *Grammatica Malavar-Ingleza e Portugueza-Ingleza para uso de sua Majestade el rey de Travancor* uz koju je sastavio i rječnik malajalamsko-englesko-portugal-ski. *Sidharubam seu Grammatica Samscredamica cui accedit Dissertatio historico critica in linguam Samscredamicam vulgo samscret dictam ... auctore fr. Paulino a s. Bartholomaeo* tiskana je u Rimu 1790. "Njegovo istraživačko i znanstveno stvaralaštvo na područjima lingvistike, povijesti, geografije, arheologije, mumio-grafije, numizmatike, povijesti umjetnosti i liturgije broji 59 poznatih naslova, od kojih je čak 20 objavljeno u obliku knjiga još prije njegove smrti (1805.). Bio je član Kraljevske akademije znanosti u Napulju, dopisni član Francuskog Instituta i akademija u Veleteriu i Padovi."⁵

Branko Franolić je svoj rad o Filipu Vezdinu objavio u tri navrata: prvo 1991. u Londonu izlazi *Filip Vezdin's contribution to Indic studies in Europe : at the turn of the 18th century*, zatim u Rijeci *Doprinos Filipa Vezdina indologiji u Europi na kraju 18. stoljeća*⁶ te upravo kroz Vezdinovu povezanost i prijateljstvo s kardinalom Stefanom Borgiom, u Velletriju 2005. izlazi *Paolino di San Bartolomeo, pioniere dell'indologia nell'Europa di fine Settecento*. Franolićev rad o Vezdinu na talijanski je preveo Luca Leoni. Opremljen je reprodukcijama naslovnica Vezdinovih djela, slikama osoba i zdanja spominjanih u tekstu, na samom početku je i portret patra Paulina od svetoga Bartolomea, rad nepoznatoga autora s kraja 18. st. Prikazuje se Vezdinov život i rad, s naglaskom na njegovome lingvističkom istraživanju i gramatikama koje predstavljaju temelje europske indologije. Osvrće se i na povijesnu zbrku nastalu nepoznavanjem točnih činjenica, uslijed čega su neki autori Vezdina prikazivali tek kao kompilatora gramatike isusovca Hanxleden-a. Raspravljajući o sanskrtu, Vezdin za ilustraciju donosi izvatke iz indijske poezije s prijevodom na latinski (a Franolić nam ih prosljeđuje na hrvatskom, npr., "Moć, dobar savjet, proširenje teritorija, obilje utvrda ili gradova i vojne sile, pravi prijatelj i dobro uzajamno razumijevanje sa susjednim kraljevstvima – to je sedam pravih stupova kraljevstva"). Tumači nam strukturu *Systema Brahmanicum liturgicum mythologicum civile ex monumentis Indicis Musei Borgiani Velitris dissertationibus historico-criticis*, podijeljena na Liturgiju (prikaz žrtvovanja, kult Lingama, pokora i žrtvovanje), Mitologiju (indijski bogovi, obožavanje životinja) i Građanski sustav (kaste, novac). Vezdinova su djela još za njegova života doživjela razne prijevode, prerade i komentare. Tako Johan Reinold Foster, njemački prevodilac i profesor prirodoslovlja u Halleu, kaže: "Još je vrednije to što je autor razumio tamilski ili obični malabarski jezik i, što je od veće važnosti, dobro je poznao sanskrit (izuzetno težak jezik), te je mogao napisati njegovu gramatiku."

⁴ Viaggio alle Indie Orientali umiliato alla Santità di n. s. Papa Pio Sesto, pontefice massimo da fra Paolino da s. Bartolomeo, carmelitano scalzo. Roma : presso Antonio Fulgoni, 1796. Njemački prijevod tiskan je već 1798.

⁵ <http://www.karmel.hr/Filip.Vezdin-O.Paulin.od.sv.Bartolomeja.htm>

⁶ Riječ : časopis za filologiju 2(1996), sv. 1, 161-171.

(str. 11). U izdanju Kongregacije za propagandu vjere, kojoj je tada na čelu kardinal Stefano Borgia, 1793. izlazi kritička analiza indijskih kodeksa smještenih u Muzeju Borgia u Velletriu: *Musei Borgiani Velitris codices manuscripti Avenes, Peguani, Siamici, Malabarici, Indostani animadversionibus historico-criticis castigati et illustrati. Accedunt Monumenta inedita, et cosmogonia Indico-Tibetana*. Velletri nije zaboravio ni zameo tragove bosonogoga karmelićanina, uz obljetnicu smrti posvećuje mu prijevod ove nevelike, ali iscrpne i svestrane studije kroz koju primamo temeljna saznanja o tematici i problematici Vezdinovih djela, metodičkom radu, prijenosu i tumačenju indijske kulture, etnologije i povijesti europskomu kulturnom krugu u burnom razdoblju obilježenom francuskom revolucijom, uvodeći načelo inkulturacije, šireći istinu i rušeći predrasude o “zaostaloj” Indiji.

U drugom dijelu ove studije, Luca Leoni donosi prikaz osoba, mjesta i događanja koji su obilježili život i djelovanje Ivana Filipa Vezdina, životopisca Stefana Borgie.⁷ Tu su papa Calisto III., Aleksandar Borgia – nadbiskup Ferma, Franjo Ksaver August od Bavorske – princ Saksonije i Poljske, Fabrizio Borgia – biskup Ferentina, kardinal Henrik Benedikt Stuart, admiral Horatio Nelson, kardinal Fesch i prvostolna crkva u Lyonu, zatim crkva sv. Silvestra na Kvirinalu te pomrčina sunca koja se na cijelom Apeninskom poluotoku mogla pratiti golim okom 11. veljače 1804. Na kraju je bibliografija radova o Vezdinu kao i bibliografija njegovih djela, objavljenih i neobjavljenih.

Franolić i Vezdin u mnogočemu su srodni: vrsni u jezicima, temeljiti u znanstvenom proučavanju, odlučni u objavljivanju nepoznatih i nepriznatih činjenica o slabo istraženim prostorima kulture, riječi i duha.

Anka Ivanjek

⁷ *Vitae synopsis Stephani Borgiae ... cardinalis, ... curante p. Paulino a s. Bartholomaeo. Romae : Apud Antonium Fulgonium, 1805.*